

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 355.23:343.8(73)+(477)

Вікторія Аніщенко

Академія Державної пенітенціарної служби

ORCID ID 0000-0002-5062-3789

DOI 10.24139/2312-5993/2019.04/139-151

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ТА ПЕРСОНАЛУ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ НА ПРИКЛАДІ США ТА УКРАЇНИ

У статті подані результати дослідження, мета якого полягала у здійсненні порівняльного аналізу системи професійної підготовки офіцерів та персоналу пенітенціарної системи в США та Україні.

Автором статті викладені основні особливості пенітенціарної системи та процесу підготовки й формування професійних компетентностей офіцерів, персоналу даної системи США. Результати дослідження подані в порівняльних таблицях, а зроблені висновки щодо схожих та відмінних кроків підготовки офіцерів в США будуть використані в подальших наукових розвідках для побудови універсальної моделі підготовки майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв в Україні.

Ключові слова: пенітенціарна система, професійна підготовка, компетентність, професійні компетентності, навчальна програма, рівні освіти, форми навчання, професійний розвиток, підвищення кваліфікації.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування пенітенціарної системи України все більшу увагу в дослідженнях учених різних галузей наук, а саме педагогіки, соціальних та поведінкових наук, права, привертає питання професійної підготовки офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України). Керуючись напрямами державної політики в галузі виконання кримінальних покарань, Законом України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», вимогами міжнародних стандартів у галузі дотримання прав людини, запобігання тортурам, гуманізації відносин персоналу установ виконання покарань до осіб, які знаходяться в умовах несвободи, вектор підготовки офіцерів пенітенціарної системи змінюється поступово в бік оновлення професійних компетентностей та гуманізації їх освіти.

Безумовно, від володіння офіцерами-пенітенціаріями професійними компетентностями залежить ефективність не тільки їх службово-професійної діяльності, але й досягнення високого рівня безпеки суспільства в цілому. Формування професійних компетентностей офіцерів ДКВС України відбувається протягом всього терміну їх службової діяльності та залежить від багатьох факторів, що сприяють становленню їх особистості, набуттю досвіду, умінь щодо саморозвитку, само

менеджменту й само мотивації до вдосконалення власних знань, умінь та навичок. Отже, дослідження процесу підготовки офіцерів пенітенціарної системи завжди будуть мати актуальність, особливо в порівняльному аспекті щодо досвіду провідних країн світу, у тому числі США, де існує сформована системи виконання кримінальних покарань та розроблені певні ступеневі системи навчання майбутніх офіцерів даної системи, з існуючою ступеневою системою підготовки пенітенціаріїв в Україні.

Аналіз актуальних досліджень. Інтеграція України з європейським співтовариством, імплементація, ратифікація найважливіших правових міжнародних документів (Європейські пенітенціарні правила, 2006) активізували завдання щодо вивчення закордонного досвіду підготовки офіцерів до службово-професійної діяльності на основі компетентнісного підходу та приведення кримінально-виконавчої системи до високих вимог міжнародних стандартів поводження з ув'язненими. Так, п. 76 Європейських пенітенціарних правил говорить: «Персонал має ретельно підбиратися, мати належну підготовку... і статус, що користується повагою в громадському суспільстві» (Європейські пенітенціарні правила, 2006).

Проблеми підготовки офіцерів та персоналу пенітенціарної системи в порівняльному аспекті вітчизняного та закордонного досвіду розглядали вчені різних країн (Койл, 2002; МакГакін, 2017; Грязнов, 2015; Дворцов, 2015; Диденко, 2016; Ковальов, 2013; Кушнір, 2016; Марченко, 2017; Морафф, 2014; Муравйов, 2017; Ошовський, 2015; Пузирьов, 2018; Тимофєєва, 2014) та ін. Незважаючи на значні доробки в галузі підготовки офіцерів кримінально-виконавчої сфери діяльності різних закордонних країн, вивчення досвіду та особливостей системи підготовки офіцерів і персоналу пенітенціарної системи США є недостатніми й одночасно цікавими з точки зору практико-орієнтованої складової навчання майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв для вітчизняної системи формування фахівців нової формації для ДКВС України.

Мета статті – дослідження на основі порівняльного аналізу системи професійної підготовки офіцерів та персоналу пенітенціарної системи в США та в Україні в світлі вимог міжнародного законодавства та сучасного стану реформи в даній галузі в нашій країні.

Методи дослідження. У роботі використані теоретичний аналіз та узагальнення, систематизація наукових джерел, а також порівняльний аналіз процесу професійної підготовки пенітенціаріїв.

Виклад основного матеріалу. На порядку денному в світлі реформування пенітенціарної системи України стоїть важливе питання щодо якісної підготовки офіцерів-пенітенціаріїв нової формації. Більшість

закордонних країн, у тому числі США, наголошують на тому, що саме від професійних компетентностей персоналу сфери виконання кримінальних покарань залежить рівень ресоціалізації засуджених, їх виправлення та повернення гідними громадянами до суспільства, а також забезпечення безпеки не тільки установ виконання покарань але й у цілому держави.

Особливо цікавим для України є досвід реалізації системи професійної підготовки в США, оскільки саме пенітенціарна система цієї країни є найстарішою в аспекті історичного формування, багатопрофільною й багатофункціональною, що відбивається на специфіці підготовки офіцерів у різних шатах країни. На думку багатьох дослідників становлення й розвитку пенітенціарної системи в світі, саме США зробили значний внесок в ідеї, розвиток теорії та менеджменту даної системи (Дворцов, 2015; Диденко, (2016); Тимофєєва, 2014).

Розглянемо стисло структурні складові пенітенціарної системи США, оскільки саме структурно-організаційні характеристики впливають на процес і зміст підготовки пенітенціарного персоналу. Дана система США складається з двох рівних тюремних систем, а саме:

– федеральної, що включає такі складові: федеральні тюрми та тюрми штатів, що поділяються на чотири категорії (тюрми надзвичайної безпеки, тюрми максимальної безпеки, тюрми середньої безпеки, тюрми мінімальної безпеки); місцеві муніципальні тюрми, де утримуються особи, стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, та засуджені, яким суд призначив невеликі строки позбавлення волі; спеціальні пенітенціарні установи – реформаторії (виховні школи), де утримуються неповнолітні засуджені (Муравйов, 2017, с. 194);

– корпорації приватного тюремного сектору, що є фактично самостійною тюремною системою (Американська корпорація виправних закладів є п'ятою за розмірами кримінально-виконавчою системою країни) (Марченко, 2017, с. 943).

Тюремні й виправні установи США різняться за своєю внутрішньою структурою, адміністративним менеджментом, а також характером утримання засуджених щодо їх прав, обов'язків, можливостей вільного виходу, іншими характеристиками внутрішнього режиму функціонування. До їх структури можуть входити тюремні майстерні та ферми; центри прийому, діагностики та класифікації ув'язнених; медичні установи (тюремні лікарні й центри, де проходять лікування від нарко- та алкогольної залежності) та ін. Управління федеральними тюрмами здійснює Федеральне бюро тюрем, що підпорядковано Міністерству юстиції США.

Отже, структурно й організаційно пенітенціарна система США є складним комплексом різних виправних установ, медичних, виховних та соціально-виховних центрів. Це вимагає особливої уваги до підготовки офіцерів та іншого персоналу для пенітенціарної системи в галузі права, адміністративного менеджменту, фізичної підготовки, формування їх професійних компетентностей, завдяки яким майбутні офіцери та працівники мали змогу гідно нести службу, виконувати службові обов'язки та залишатися обізнаними громадянами країни. Саме фактори впливу квазіпрофесійної діяльності офіцерів пенітенціарної системи США впливають на зміст та процес їх підготовки до службово-професійної діяльності. Серед головних таких факторів можна виділити: територіально-адміністративну підпорядкованість пенітенціарних установ (обумовлено тим, що кожен штат країни має свої закони, що обумовлюють функціонування тюрем певного штату); диференціацію в функціях у межах виправної установи; регіональні особливості, що впливають на функціонування видів виробництв, до роботи на яких залучають засуджених; етнічний і класовий склад засуджених та ін. Це означає, що склад професійних компетентностей офіцерів пенітенціарних установ визначається певним набором факторів впливу, особливостями майбутньої службово-професійної діяльності в певній установі виконання покарань, а також процесом соціалізації та гуманізації пенітенціарної системи в усьому світі, що пов'язаний із дотриманням вимог міжнародних стандартів щодо охорони та захисту особистості засуджених, їх прав і свобод людини, запобіганням тортурам, надання їм можливостей та створення умов для їх ресоціалізації.

На нашу думку, що співпадає з результатами досліджень різних учених (Кушнір, 2016; Пузирьов, 2018; Тимофєєва, 2014), саме знання основ пенітенціарної педагогіки та пенітенціарної психології, етнічних та культурно-історичних особливостей штатів країни, наявності в офіцерів та персоналу пенітенціарної системи мовних і комунікативних навичок допомагає їм організувати спілкування і створити вербальні комунікації під час здійснення службово-професійної діяльності, а також сформувати й удосконалити за рахунок майже неперервного навчання власні професійні компетентності.

Системи професійної підготовки офіцерів пенітенціарних систем в Україні та США суттєво відрізняються, але деякі структурні елементи освітнього процесу мають схожість (табл. 1). Поряд із невеликою частиною схожих характеристик професійної підготовки майбутніх офіцерів та персоналу пенітенціарної системи в обох країнах також існують суттєві відмінності. Розглянемо більш детально підготовку офіцерів-пенітенціарії та іншого персоналу установ виконання покарань (виправних установ) у

США, яка відбувається в закладах освіти на базі спеціальних курсів при цивільних університетах, у яких навчання проводиться за скороченими термінами в порівнянні з Україною (8–16 тижнів).

Створення спеціальних курсів для майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв здебільшого відбувається на підставі замовлення Міністерства юстиції США, Федерального бюро тюрем, певних адміністративних органів штату або округу. Майбутній офіцер зобов'язаний здобути вищу освіту не нижче ступеня «бакалавр» у цивільному закладі вищої освіти (коледж, університет) – це вимога більшості штатів країни, що пов'язано з постійною увагою Міністерства юстиції США до якості й професіоналізму персоналу пенітенціарної системи. Окрім того, важливо зауважити, що для прийняття на службу в штат, цілий рік спеціаліст пенітенціарної системи повинен працювати стажером, а по закінченні цього терміну він має скласти іспит.

Таблиця 1

Схожі структурно-організаційні елементи системи професійної підготовки офіцерів та персоналу пенітенціарної системи в Україні та США *

Україна		США	
Показник, що характеризує систему підготовки	Характеристика показника	Показник, що характеризує систему підготовки	Характеристика показника
Характер освіти	Відомча освіта, специфічні умови навчання. Заклади освіти як для офіцерів, так і для осіб рядового начальницького складу підпорядковані Міністерству юстиції України	Характер освіти	Цивільна до отримання ступеня «бакалавр». Після отримання ступеня «бакалавр» або для осіб рядового начальницького складу – відомча освіта відбувається в закладах освіти, які підпорядковані Міністерству юстиції США
Склад закладів освіти	Академія Державної пенітенціарної служби. Навчальні центри підвищення кваліфікації персоналу ДКВС України (міста Біла Церква, Хмельницьк, Кам'янське)	Склад закладів освіти	Національна Виправна Академія (м. Аврора, штат Колорадо), до складу якої входять федеральні спеціалізовані навчальні центри; національний дослідний інститут та інформаційний центр
Форма навчання	Очна, заочна	Форма навчання	Очна, дистанційна
Ступені освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти Другий (магістерський) рівень вищої освіти	Ступені освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, який майбутній офіцер повинен отримати в цивільному закладі вищої освіти. Після він має вступити до навчального центру з підготовки офіцерів пенітенціарної системи

Продовження Таблиці 1

Професійний розвиток та підвищення кваліфікації	Очна на базі Академії Державної пенітенціарної служби для офіцерів, які займають керівні посади, психологів, соціальних працівників. Очна на базі навчальних центрів – для осіб рядового начальницького складу. Дистанційна – тільки для працівників органів пробації на базі навчального центру.	Професійний розвиток та підвищення кваліфікації	Очна, заочна та дистанційна форма навчання. Вибір форми навчання залежить від адміністративно-територіального підпорядкування пенітенціарного закладу, у якому проходить службово-професійна діяльність офіцера або іншого співробітника
---	---	---	---

* /Примітка: таблиця складена автором на підставі наукових джерел (Дворцов, 2016; Диденко, 2016; Муравйов, 2017; Тимофеева, 2014; Clark Training Center, 2019; Federal Law Enforcement Training Centers, 2019; National Corrections Academy, 2019)

Щодо первинної підготовки рядового начальницького складу пенітенціарної системи, то можна зазначити, що вона теж має більш розширену програму підготовки, ніж в Україні. Первинна підготовка пенітенціарного персоналу здійснюється в межах повноважень протягом першого року навчання, під час якого слухачі повинні засвоїти навчальну програму «Орієнтація й навчання процесу виправлення». Засвоєння даної навчальної програми відбувається безпосередньо на місці несення служби в певній установі виконання покарань. Навчання відбувається за наступними етапами:

– I етап має ознайомчий характер та реалізує першу частину загальної навчальної програми «Вступ у виправні техніки» (I частина). Протягом даного етапу відбувається вивчення кримінально-виконавчої політики та діючого законодавства штату; внутрішні вимоги щодо правил і технік здійснення прийому, звільнення, режиму нагляду за ув'язненими й особливостей спілкування з ними під час виконання своїх службових обов'язків;

– II етап має спеціалізоване спрямування, реалізує другу частину загальної програми навчання «Спеціалізоване виправне навчання». Даний етап триває 60 днів після призначення співробітника на посаду. Навчання відбувається в Академії підготовки кадрів, що розміщується у Федеральному навчальному центрі по виконанню законодавства (штат Джорджія). Під час навчання співробітник має засвоїти II частину навчальної програми «Вступ у виправні техніки», що містить такі компоненти: «Вогнева підготовка», «Самооборона», «Письмовий академічний текст на знання всіх правових процедур, законодавства» та «Тест фізичних здібностей – здібностей для несення служби».

Після закінчення навчання та успішного складання всіх тестів співробітник протягом року служби проходить «Випробувальний період».

Цей період надає змогу виявити збіг прагнень співробітника з очікуваннями від служби в пенітенціарній установі, якість його знань, умінь та навичок, рівень професійної придатності до службово-професійної діяльності. Оцінку готовності переведення співробітника з випробувального терміну на службу в штат (на постійній основі) здійснює спеціальна особа – наставник (супервізор). Він дає оцінку володіння співробітником набором певних професійних компетентностей, визначає майбутню спеціалізацію співробітника в подальшій службово-професійній діяльності, а також дає характеристику його особистісним якостям. По закінченні першого року служби співробітник згідно з показником «успішність» за результатами проходження випробувального періоду отримує певну посаду відповідно до спеціалізації, яка була рекомендована супервізором.

Для співробітників пенітенціарної системи, які здійснюють службово-професійну діяльність в установах виконання покарань штатів або округів первинна підготовка здійснюється в навчальних центрах штатів або округів, причому дані центри не мають певного відомчого підпорядкування. Навчання за базовим курсом триває 5 тижнів для тих співробітників, які поступили на службу в установу виконання покарань штату. Під час навчання співробітники отримують знання й навички з практик правозастосування в певному штаті (окрузі) та фізичної підготовки для можливості здійснювати службову діяльність в екстремальних (надзвичайних) умовах. Закінчення навчання за базовим курсом дозволяє співробітникам працювати тільки на території того штату або округу, де він навчався й проходить службу. Отже, таке навчання має наслідки територіальної прив'язки до подальшого несення служби в пенітенціарній установі (це обумовлено різницею в законодавствах певних штатів країни).

У США професійна підготовка офіцерів-пенітенціаріїв може здійснюватися не тільки на спеціальних курсах в університетах (коледжах), але й спеціальних навчальних центрах, що реалізують базові сертифіковані програми, під час освоєння яких відбувається формування певних спеціальних компетентностей, на певному рівні підготовки офіцера. Також офіцери з метою досягнення певного кар'єрного зростання можуть проходити курси підвищення кваліфікації. Характеристика особливостей рівневої освіти офіцерів та курсів підвищення їх кваліфікації, мета яких підвищити професійний рівень офіцера для отримання ним нової посади в «кар'єрній сходинці», подана в табл. 2.

Особливості рівневої освіти, курсів підвищення кваліфікації та програм навчання офіцерів США *

Рівень підготовки та тривалість навчання	Кваліфікація	Стисла характеристика програми навчання
<i>Рівні освіти офіцерів-пенітенціаріїв</i>		
Перший рівень 474 години	Офіцер першого рівня	<p>Навчання співробітників діям у надзвичайних ситуаціях; отримання ними навичок керування транспортними засобами, фізичного виживання, тактикою та методами здійснення патрулювання, затримання та оборони під час нападу, володіння зброєю; роботи з документацією тощо.</p> <p>Протягом навчання слухачі складають 12 базових заліків та практичне комплексне випробування, що включає фізичну підготовку, тактику захисту від нападу, вогневу підготовку</p>
Другий рівень 250 годин	Офіцер першого рівня	<p>Навчальна програма передбачає фізичну підготовку, удосконалення тактики та методів оборони, проведення захоплення або захвату порушника, вогневої підготовки, надання першої медичної допомоги, ведення документації різної ступені складності.</p> <p>Особливу увагу в програмі навчання надано отриманню офіцерами знань, навичок та вмінь побудови психолого-соціальної взаємодії, а також вивченню культури США.</p> <p>Під час навчання офіцери залучаються до чергувань, патрулювання, стрійової та посиленої фізичної підготовки</p>
Третій рівень 189 годин	Офіцер першого рівня	<p>Навчальна програма спрямована на формування професійних компетентностей, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміння й дотримання правил усних і письмових інструкцій; – налагодження комунікаційних дій (установлення й підтримка ефективних взаємовідношень з колегами та контакту з ув'язненими); – інформаційних (збір, обробка інформації за допомогою спеціальних програм, володіння комп'ютерною технікою тощо); – уміння приймати управлінські рішення; – стрійова та фізична підготовка; – уміння діяти в умовах екстремальних або надзвичайних ситуацій; – надання екстреної швидкої медичної допомоги; – володіння транспортними засобами, в т.ч. транспортом для перевезення ув'язнених; – володіння зброєю; – проведення спеціальних заходів із ув'язненими (перевірка, обшук тощо); – мовна компетентність (володіння іноземними мовами на рівні розмовної мови з ув'язненими, які не володіють англійською мовою) та ін.

Підвищення кваліфікації офіцерів-пенітенціаріїв		
Курси терміном 16–40 годин	Відповідна посада в «кар'єрній сходиці»	Особливості: – особиста мотивація офіцера до отримання нових знань, умінь та навичок; – розширення та вдосконалення знань щодо фінансової, правової та управлінської сфери діяльності в пенітенціарній системі; – отримання додаткової спеціалізації у службово-професійній діяльності; – оволодіння новими навичками, що надасть можливості офіцеру розширити сферу функціональних обов'язків
Короткотермінові курси терміном 6 годин	Отримання однієї нової компетентності	Навчальні програми спрямовані на отримання нових специфічних знань, умінь та навичок для оволодіння спеціальними (специфічними) компетентностями в межах посадової інструкції офіцера пенітенціарної установи
Тривалі семінари тривалістю до 16 годин	Отримання однієї або більше специфічних компетентностей	
Навчальні курси з видачею сертифікату	Отримання дозволу на сертифікований вид діяльності	Офіцери-пенітенціарії навчаються за спеціальними програмами, після оволодіння яких офіцер має сертифікат, що дозволяє йому здійснювати сертифіковані види діяльності в установах виконання покарань. Наприклад, курси інструкторів з комунікацій; курси інструкторів зі спеціального захисту; контролер за використанням зброї та інші.
*/Примітка: таблиця складена автором на підставі наукових джерел (Дворцов, 2016; Диденко, 2016; Муравйов, 2017; Пузирьов, 2018; Тимофєєва, 2014; Clark Training Center, 2019; Federal Law Enforcement Training Centers, 2019; National Corrections Academy, 2019)		

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Порівняльний аналіз підготовки офіцерів та персоналу пенітенціарної системи США та України показав наступне:

1. Навчальні програми підготовки США, на відміну від вітчизняних, засновані на діяльнісному підході, мають практико-орієнтоване спрямування на формування професійних компетентностей для здійснення службово-професійної діяльності в конкретній пенітенціарній установі.

2. Відмінності також виявлені в ступеневому здобутті освіти пенітенціарія: в США отримати звання офіцера можливо тільки за умови вже здобутого рівня «бакалавр» та практичного досвіду службово-професійної діяльності, а в Україні – передбачено здобуття освіти майбутнім офіцером-пенітенціарієм за двома рівнями: першим (бакалаврським) рівнем та другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

3. Тривалість підготовки теж суттєво відрізняється як для підготовки офіцерів, так і для курсів підвищення кваліфікації.

4. У правовій підготовці офіцерів-пенітенціаріїв США, як і в більшості закордонних країн, широко застосовуються такі виховні форми, як наставництво, кімнати честі тощо, а в Україні ці форми мають здебільше формальний вигляд (дошки пошани, професійні музеї).

5. Суттєва відмінність щодо формування мовної (лінгвістичної) компетентності; так, у США офіцери вивчають на рівні А1 дві та більше мов для можливості встановлення вербальних комунікацій з тими ув'язненими, які не володіють англійською мовою, натомість в Україні увага приділяється тільки англійській мові.

6. У світлі гуманізації пенітенціарної системи в усьому світі в США навчальні програми орієнтовані на формування розвиненої особистості офіцера, який здатен вирішувати управлінські (адміністративні, господарські, фінансові та інші проблеми), педагогічні, психологічні, виховні, соціальні та інші завдання. На відміну, в Україні навчальні програми перевантажені специфічними правовими навчальними дисциплінами і дуже мало виділено навчальних годин на соціальні та поведінкові науки.

7. Навчальні програми системи підвищення кваліфікації офіцерів, у тому числі інших категорій персоналу пенітенціарної системи, мають вузько орієнтований характер, спрямовані на якісне оволодіння новими компетентностями та не мають прив'язки до певної посади.

8. Система стимулювання мотивації офіцерів та персоналу пенітенціарної системи в США базується тільки на особисто-значимих факторах, що пов'язані з бажанням мати більшу заробітну плату або досягти кар'єрного зростання у службовій діяльності; в Україні підвищення кваліфікації має характер зобов'язання, а проходження курсів не сприяють покращенню фінансового стану персоналу та майже не впливають на кар'єру.

9. На відміну від України, у США офіцери-пенітенціарії – це службовці з високою соціальною значимістю їх діяльності для суспільства, які гарно володіють правовими знаннями, поважають права, свободу й гідність громадян.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в дослідженні системи підготовки офіцерів пенітенціарної системи інших країн світу та розробці й обґрунтування універсальної наближеної до закордонних практик моделі підготовки офіцерів-пенітенціаріїв в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

Європейські пенітенціарні правила (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць). Прийнято Комітетом Міністрів 11.01.2006 р. на 952-й зустрічі Заступників Міністрів. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (European penitentiary rules (Recommendation № R (2006)2 Committee of Ministers of the states-members).

- Adopted by the Committee of Ministers 11.01.2006 on 952-nd meeting of the Deputy Ministers. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032.*
- Койл, Э. (2002). *Подход к управлению тюрьмой с позиции прав человека: пособие для тюремного персонала*. Лондон: МЦТИ (Koil, E. (2002). *Approach to prison management from a human rights perspective: a prison staffing grant*. London: ICTR).
- МакГакін, Дж. (2017). *Сучасний в'язничий менеджмент*. Київ: ТОВ «К.І.С.» (Makhakin, Dz. (2017). *Modern prison management*. Kyiv: Co. «K.I.S.»).
- Грязнов, С. А. (2015). Анализ систем подготовки работников уголовно-исполнительной системы: российский и зарубежный опыт. *Известия Самарского научного центра Российской академии наук*, Т. 17, 1 (2), 313-217 (Hriaznov, S. A. (2015). Analysis of systems of training of employees of the criminal-executive system: Russian and foreign experience. *News of the Samara Scientific Center of the Russian Academy of Sciences*, Vol. 17, 1 (2), 313-217).
- Дворцов, В. Б. (2015). Профессиональная подготовка сотрудников пенитенциарных учреждений зарубежных стран. *Вестник Кузбасского института*, 4 (25), 156-163 (Dvortsov, V. B. (2015). Professional training for prison staff in foreign countries. *Herald of the Kuzbass Institute*, 4 (25), 156-163).
- Дворцов, В. Б., Диденко, А. В. (2016). Система профессиональной подготовки и повышения квалификации сотрудников исправительных учреждений США. *Вестник Кузбасского института*, 2 (27), 169-176 (Dvortsov, V. B., Dydenko, A. V. (2016). System of professional training and advanced training for US correctional officers. *Herald of the Kuzbass Institute*, 2 (27), 169-176).
- Ковалев, О. Г., Шереметьева, М. В. (2013). Пенитенциарная система США: особенности организации и современные тенденции. *Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление*, 4, 19-22 (Kovalev, O. H., Sheremeteva, M. V. (2013). Penitentiary system of the USA: organizational features and current trends. *Penal system: law, economics, management*, 4, 19-22 (Kovalev, O. H., Sheremeteva, M. V. (2013). Penitentiary system of the USA: organizational features and current trends. *Penal system: law, economics, management*, 4, 19-22).
- Кушнир, С. И. (2016). Европейские образовательные учреждения пенитенциарной системы: история и современность. *Берегиня*, 777, *Сова*, 1 (28), 103-107 (Kushnir, S. I. (2016). European education institutions of the penitentiary system: history and modernity. *Bereginya*, 777, *Sova*, 1 (28), 103-107).
- Марченко, В. Ю. (2017). Реформування пенітенціарної системи в Україні на основі зарубіжного досвіду. *Молодий вчений*, 11 (51), 942 (Marchenko, V. Yu. (2017). Reforming the penitentiary system in Ukraine on the basis of foreign experience. *Young scientist*, 11 (51), 942).
- Moraff, C. (2014). *Can Europe Offer the U.S. a Model for Prison Reform? Next city*. Retrieved from: <https://nextcity.org/daily/entry/us-prisons-reform-european-prisons-model>.
- Муравйов, К. (2017). Досвід США та Великобританії щодо реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та можливості його використання в Україні. *Підприємництво, господарство і право*, 1, 193-197 (Muraviov, K. (2017). The experience of the United States and Great Britain in implementing the state policy in the field of execution of criminal penalties and the possibility of its use in Ukraine. *Entrepreneurship, economy and law*, 1, 193-197).
- Ошовський, В. І. (2015). Шляхи вдосконалення адміністративних процедур діяльності державної пенітенціарної служби України крізь призму зарубіжного досвіду. *Наше право*, 5, 36-42 (Oshovskyi, V. I. (2015). Ways to improve the administrative

procedures of the state penitentiary service of Ukraine through the prism of foreign experience. *Our Law*, 5, 36-42).

Пузырьов, М. С. (2018). Зарубіжний досвід підготовки управлінського персоналу для органів та установ виконання покарань. *Теорія і практика підготовки управлінського персоналу для органів та установ виконання покарань*, О. М. Тогочинський (ред.), (сс. 85-109). Чернігів: Академія ДПТС (Puzyrev, M. S. (2018). Foreign experience in the preparation of management personnel for penitentiary institutions. *The theory and practice of training managerial staff for penitentiary institutions*, O. M. Tohochynskiy (Ed.), (pp. 85-109). Chernihiv: Academy SPtS).

Тимофеева, Е. А. (2014). Особенности профессиональной подготовки будущих сотрудников пенитенциарной системы в зарубежных странах. *Вестник Самарского государственного технического университета. Серия: Психолого-педагогические науки*, 2 (22), 192-202 (Tymofieieva, E. A. (2014). Features of training future employees of the penitentiary system in foreign countries. *Herald of the Samara State Technical University. Series: Psychological and Pedagogical Sciences*, 2 (22), 192-202).

Clark Training Center. California. Retrieved from: <http://www.clarktraining.org/catalog/basic.asp>.

Federal Law Enforcement Training Centers (FLETC). Retrieved from: <https://www.fletc.gov>. National Corrections Academy, Aurora, CO. Retrieved from: <http://nicic.gov>.

РЕЗЮМЕ

Анищенко Виктория. Сравнительный аспект подготовки офицеров и персонала пенитенциарной системы на примере США и Украины.

В статье представлены результаты исследования, цель которого состояла в осуществлении сравнительного анализа системы профессиональной подготовки офицеров и персонала пенитенциарной системы в США и Украине.

Автором статьи выделены основные особенности пенитенциарной системы и процесса подготовки, формирования профессиональных компетентностей офицеров, персонала данной системы США. Результаты исследований представлены в виде сравнительных таблиц, а сделанные выводы о схожестях и отличиях в пошаговой подготовке офицеров в США будут использованы в дальнейших научных исследованиях для построения универсальной модели подготовки будущих офицеров-пенитенциариев в Украине.

Ключевые слова: пенитенциарная система, профессиональная подготовка, компетентность, профессиональные компетентности, учебная программа, уровни образования, формы обучения, профессиональное развитие, повышение квалификации.

SUMMARY

Anishchenko Viktoriia. The comparative aspect of training officers and personnel of the penitentiary system on the example of the USA and Ukraine.

The integration of Ukraine into the European community, implementation and ratification of the most important legal international documents [1] intensified the task of studying foreign experience in training officers for service and professional activities on the basis of a competence approach and bringing the criminal-executive system to the high requirements of international standards for the prisoners treatment.

The paper's purpose was to study the system of professional training of officers and personnel of the penitentiary system in the USA and Ukraine on the requirements of

international legislation and the current reform state in our country on the basis of the comparative analysis.

The paper uses theoretical analysis and generalization, systematization of scientific sources, as well as a comparative analysis of the professional training process of penitentiaries.

Particularly interesting for Ukraine is the experience of the system implementation of professional training in the USA, since the penitentiary system of this country is the oldest in the aspect of historical formation, multidisciplinary and multifunctional, which is reflected in the specifics of officers' training in different states of the country. According to many researchers, formation and development of the penitentiary system in the world, namely, in the United States a significant contribution to the idea and development of the theory and management of this system was made.

The author gives the structural components description of the penitentiary system of the United States, since it is the structural-organizational characteristics that influence the process and content of the personnel training of the penitentiary system. Also, the comparisons of training programs of officers and personnel of the US and Ukrainian penitentiary system were made with some similar elements and significant differences in the system of training and formation of professional competencies of penitentiary officers in both countries.

The results of the study are presented in the comparative tables, and the conclusions drawn from the experience of training officers in the United States will be used in further scientific research to build a universal model for the future penitentiary officers training in Ukraine.

Key words: *penitentiary system, professional training, competence, professional competence, training program, education levels, forms of training, professional development, advanced training.*

UDC 376-056.45(73+71+410)(043.3)

Maryna Boichenko

Sumy state pedagogical university named after A. S. Makarenko

ORCID ID 0000-0002-0543-8832

Alina Sbruieva

Sumy state pedagogical university named after A. S. Makarenko

ORCID ID 0000-0002-1910-0138

DOI 10.24139/2312-5993/2019.04/151-163

METHODOLOGICAL MODEL OF COMPARATIVE RESEARCH IN GIFTED EDUCATION IN THE USA, CANADA AND THE UK

The aim of the article is to develop and theoretically substantiate a methodological model of comparative research in gifted education in the USA, Canada and the UK. The integrity of consideration of the phenomenon under study has been ensured by application of such methodological approaches as systems-synergetic, personality-oriented, cultural and comparative. Methodological model consists of target, theoretical-methodological, contextual, organizational-methodological, professional-pedagogical, resultative-prognostic units, in which knowledge gained through realization of the tasks of each previous unit, is the basis for the study in the following one.

Key words: *gifted education, comparative research, methodological model, USA, Canada, UK.*